

KRAJOWY PLAN DZIAŁAŃ PRZECIWKO HANDLOWI LUDŹMI NA LATA 2020-2021

Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2020-2021 jest kolejnym z następujących po sobie dokumentów określających zadania z zakresu przeciwdziałania handlowi ludźmi. Pierwszy tego typu dokument pt. Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi został przyjęty przez Radę Ministrów we wrześniu 2003 r. Począwszy od 2009 r. nazwa dokumentu uległa zmianie na Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi.

Handel ludźmi stanowi współczesną formę niewolnictwa. Polska, tak jak i inne kraje, w których odnotowuje się przypadki handlu ludźmi, wdrożyła szereg kompleksowych działań, których celem jest m.in. sprawne diagnozowanie przypadków handlu ludźmi, stały monitoring tego zjawiska, przeprowadzanie szkoleń czy proponowanie zmian legislacyjnych. Działania te podlegają weryfikacji i udoskonalaniu. Przestępcy związani z tym procederem ciągle szukają nowych sposobów na werbowanie kolejnych ofiar. Od ok. 3 lat obserwuje się pewne zmiany w formach najczęściej popełnianych przestępstw związanych z handlem ludźmi. Obecnie występuje więcej przypadków wykorzystania do pracy przymusowej, wcześniej wśród form wykorzystania przeważało wykorzystanie do prostytucji i w przemyśle pornograficznym. Wiele osób chcących poprawić swoją sytuację życiową decyduje się na szukanie pracy poza granicami kraju, gdzie stają się ofiarami sprawców przestępstw zajmujących się wyzyskiem i handlem ludźmi. Rzeczpospolita Polska z racji swojego położenia, dobrej sytuacji gospodarczej oraz dzięki różnorodnym możliwościom rozwoju stanowi atrakcyjne miejsce dla osób nie tylko z państw sąsiednich takich jak Ukraina czy Republika Białorusi ale także z innych państw jak Rumunia, Republika Bułgarii, czy też państw z Dalekiego Wschodu, takich jak Socjalistyczna Republika Wietnamu bądź Federalna Republika Demokratyczna Nepalu. W związku ze wzrastającą liczbą osób chcących podjąć pracę w Polsce konieczne jest zintensyfikowanie działań prewencyjnych, informacyjnych i edukacyjnych na wszystkich możliwych płaszczyznach, docierając do jak największej liczby osób.

Krajowy Plan Działań na lata 2020-2021 (KPD) ma na celu zintensyfikowanie działań prewencyjnych, wzmocnienie roli Wojewódzkich Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz wprowadzenie działań naprawczych, aby wszystkie części składające się na system przeciwdziałania handlowi ludźmi były komplementarne.

Dzięki ogromnemu zaangażowaniu Wojewódzkich Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi założenia KPD są realizowane ze znaczną skutecznością bowiem wszystkie ofiary handlu ludźmi na terytorium Polski mają zapewnioną pomoc (powyższe twierdzenie znajduje odzwierciedlenie w wykonaniu założonych wskaźników dla realizacji zadania budżetowego przez MSWiA). Zespoły biorą aktywny udział w niezwłocznym zapewnieniu adekwatnego wsparcia dla ofiar handlu ludźmi w ramach systemu pomocy społecznej. Pomoc ta jest organizowana w porozumieniu z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla Ofiar Handlu Ludźmi. Zespoły przyczyniają się także do dystrybucji materiałów prewencyjnych na poziomie lokalnym. Dzięki współpracy oraz

wymianie doświadczeń udało się zidentyfikować pewne potrzeby takie jak m. in. potrzeba intensyfikacji i rozszerzenia zakresu szkoleń dla pracowników mających styczność z osobami ubiegającymi się o pozwolenie na pobyt oraz pracę, spotkania informacyjne nt. handlu ludźmi wśród młodzieży w szkołach, potrzeba uregulowania ubezpieczeń zdrowotnych dla osób będących ofiarami handlu ludźmi, które w większości przypadków nie posiadają takiego ubezpieczenia, potrzeba zwiększania świadomości firm w zakresie ryzyka wystąpienia zjawiska pracy przymusowej w prowadzonej działalności wewnątrz i w łańcuchu dostaw oraz upowszechniania wiedzy o sposobach prewencji tego zjawiska w przedsiębiorstwach oraz reagowania na nie. Nowy KPD na lata 2020-2021 dzięki swojemu kompleksowemu podejściu, identyfikacji nowych wyzwań, prowadzeniu projektów oraz wdrożeniu działań naprawczych będzie jeszcze bardziej skuteczny w walce z handlem ludźmi.

Handel ludźmi w Polsce i wobec Polaków

Handel ludźmi to przestępstwo o globalnej skali, występujące w większości państw na świecie. Jego istotą jest zniewolenie osoby (lub osób) przy użyciu różnorodnych metod i środków w celu wykorzystania nawet za jej zgodą. Stąd, handel ludźmi określany jest często jako współczesne niewolnictwo. Polska jest jednocześnie krajem pochodzenia, krajem tranzytowym oraz krajem docelowym dla ofiar tego procederu.

Polacy ofiarami handlu ludźmi

Polacy wyjeżdżający za granicę w poszukiwaniu pracy i w związku z zamiarem poprawienia bytu rodziny mogą stać się ofiarami wykorzystywanymi do pracy przymusowej, prostytucji lub żebractwa. W związku z tym, iż w Polsce takie osoby nie mają pracy lub ich wynagrodzenie jest bardzo niskie, decydują się na wyjazd do państw, gdzie mogą liczyć na otrzymanie niezbyt wymagającej pracy i atrakcyjniejszego wynagrodzenia pomimo stosunkowo niskich kwalifikacji. Wśród obywateli polskich najczęściej osób wybierało państwa takie jak Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Irlandia, Republika Federalna Niemiec, Republika Francuska, Królestwo Belgii, Królestwo Szwecji, Królestwo Danii, Republika Finlandii. Obecnie obserwujemy nasilenie się zjawisk związanych z pracą przymusową. Ofiarami pracy przymusowej najczęściej stają się mężczyźni, którzy często pracują w sektorze budowlanym lub produkcji rolnej.

Należy wskazać również na działalność pewnych grup przestępczych, których działalność kryminalna polega na wykorzystywaniu osób do żebractwa, kradzieży, czy wyłudzenia kredytów i świadczeń socjalnych – jest to również forma wykorzystania ofiar handlu ludźmi. Jakkolwiek dla tych form wykorzystania płeć i wiek pokrzywdzonych wydaje się nie mieć szczególnego znaczenia, to jednak zauważa się, że większość ofiar to mężczyźni, zwykle w średnim wieku. Sprawcy wykorzystują ich trudną sytuację na rynku pracy. Osobami szczególnie zagrożonymi są więc bezrobotni, osoby uzależnione, osoby, które w przeszłości popadły w konflikt z prawem.

W mniejszej skali niż kilkanaście lat temu, niemniej wciąż widoczny jest proceder handlu kobietami i dziewczętami. Polki padają ofiarą wykorzystania seksualnego, w tym zmuszania do prostytucji, lub w przemyśle pornograficznym zarówno za granicą, jak i na terytorium naszego państwa.

Handel ludźmi na terytorium Polski

Na terytorium Polski mamy do czynienia z werbowaniem Polaków wykorzystywanych za granicą, wykorzystaniem na terenie naszego państwa, ale także z handlem i eksploatacją cudzoziemców. W tym znaczeniu Polska jest krajem docelowym (lub jednym z krajów docelowych) dla organizatorów

tego procederu. Cudzoziemskie ofiary identyfikowane w Polsce najczęściej pochodzą z państw europejskich (Rumunia, Bułgaria, Ukraina), a także z Azji (m.in. z Wietnamu, Republiki Filipin, Demokratyczno-Socjalistycznej Republiki Sri Lanki). Są to zarówno kobiety, jak i mężczyźni, a także dzieci. Cudzoziemskie ofiary handlu ludźmi najczęściej wykorzystywane są przez przestępców do pracy przymusowej, prostytucji lub żebractwa. Sporadycznie dochodzi również do identyfikacji ofiar niewolnictwa domowego i zmuszania do popełniania przestępstw takich jak na przykład kradzieże.

Ofiary pracy przymusowej w Polsce najczęściej są rekrutowane w swoich krajach pochodzenia, nierzadko za pośrednictwem lokalnych agencji pośrednictwa pracy, gdzie są wprowadzane w błąd co do warunków pracy, płacy i zakwaterowania. Po przybyciu na miejsce cudzoziemcom odbierane są dokumenty tożsamości, a warunki zakwaterowania i pracy znacznie odbiegają od norm powszechnie przyjętych. Ofiary pracy przymusowej, zwłaszcza te pochodzące z odległych państw azjatyckich, potrzebują pomocy w uregulowaniu statusu pobytu i podjęciu legalnej pracy na terenie Polski. Obywatele państw UE natomiast przeważnie oczekują na szybkie zakończenie czynności procesowych i możliwość zorganizowania im bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia.

Tak jak w innych państwach, oprócz pracy przymusowej, handel ludźmi w Polsce przybiera najczęściej formę zmuszania do prostytucji i innych usług seksualnych. Proceder ten dotyczy kobiet i dziewcząt, najczęściej pochodzących z Bułgarii, Rumunii, Ukrainy i sporadycznie z państw afrykańskich. W tym przypadku ofiary także są rekrutowane w swoich krajach pochodzenia i niekiedy są świadome, że w Polsce będą trudniły się prostytucją. Ofiary wykorzystywane do prostytucji to często osoby niewykształcone i silnie uzależnione od sprawców zarówno emocjonalnie, jak i materialnie. Przygotowanie dla nich oferty pomocy jest niezwykle trudne, gdyż oprócz pomocy psychologicznej oraz medycznej kobiety te przede wszystkim wymagają długoterminowego wsparcia w zakresie edukacji, a także pomocy przy ponownej reintegracji społecznej poza środowiskiem przestępczym, w tym zerwania z dotychczasowym funkcjonowaniem w warunkach bycia zmuszonym do prostytucji.

Oprócz wyżej wymienionych form handlu ludźmi, zidentyfikowaną formę wykorzystania stanowi żebractwo. Najczęściej proceder ten dotyka obywateli Rumunii. Ofiarami padają zarówno kobiety, mężczyźni, jak i dzieci. Cudzoziemcy są rekrutowani w swoich miejscowościach, w krajach pochodzenia. Rekruterzy wyszukują osoby z widocznym kalectwem fizycznym, niewykształcone i w bardzo trudnej sytuacji materialnej. Analogicznie, jak w przypadku wykorzystania do prostytucji, ofiary w niektórych przypadkach są świadome formy zarobkowania w Polsce, nie przewidują jednak stale rosnącego długu oraz przemocy i grózb, jakie sprawcy stosują wobec nich i ich rodzin. W przypadku ofiar żebractwa, fakt ich uwolnienia od sprawców i zapewnienia doraźnej pomocy nie stanowi o zapewnieniu im pełnego bezpieczeństwa i ochrony przed rewiktylizacją. Większość z nich wymaga bowiem długofalowej pomocy obliczonej na integrację społeczną i aktywizację na rynku pracy po powrocie do kraju pochodzenia.

Ofiary cudzoziemskie, szczególnie pochodzące z Azji, nie zawsze są wykorzystywane na terenie Polski. Nasze państwo stanowi w niektórych przypadkach obszar tranzytowy, zaś docelowym miejscem eksploatacji osób są państwa Europy Zachodniej i Północnej. W takich przypadkach ujawnienie procederu, a w konsekwencji identyfikacja i udzielenie pomocy ofiarom są niezwykle trudne.

Według danych MSWiA, Polacy stają się ofiarami handlu ludźmi zarówno w Polsce jak i za granicą.

Zagrożenie zjawiskiem handlu ludźmi dotyczy wszystkich osób, niezależnie od sytuacji materialnej, czy też miejsca zamieszkania, w tym także osób pochodzących z obszarów wiejskich.

Skala zjawiska w latach 2016 – 2018 w świetle danych Prokuratury Krajowej

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Prokuraturę Krajową w 2018 r. zarejestrowano łącznie 79 spraw dot. przestępstwa art. 189a § 1-2 kk (art. 189a § 1 kk – 72 sprawy, art. 189a § 2 kk – 7 spraw), zaś w 2017 roku 135 spraw dot. przestępstwa art. 189a § 1-2 kk (art. 189a § 1 kk – 107 spraw, art. 189a § 2 kk – 28 spraw), a w 2016 r. – 49.

Charakter wykorzystania w związku z art. 189a § 1 kk w 2018 r. pokazuje, iż najczęstszą formą wykorzystania osób było zmuszanie ich do pracy przymusowej lub usług o charakterze przymusowym.

W 2018 r. 142 osoby zostały wykorzystane do pracy przymusowej, 86 osób zostało wykorzystanych do prostytucji lub innych form wykorzystania seksualnego, 1 osoba została wykorzystana w sposób poniżający godność człowieka, zaś 18 osób zostało wykorzystanych w inny sposób.

W 2018 r. 23 postępowania przygotowawcze zakończyły się skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, 34 – wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa, a 8 – odmową wszczęcia postępowania. 13 postępowań zawieszono.

W 2018 roku wśród ofiar pokrzywdzonych handlem ludźmi odnotowano 25 małoletnich, zaś w 2017 roku 30.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Prokuraturę Krajową, w 2018 roku oskarżonych zostało 47 osób (w tym 30 obywateli Polski, 3 obywateli Bułgarii, 1 obywatel Wietnamu, 3 obywateli Ukrainy oraz 10 osób narodowości romskiej), w 2017 liczba ta wynosiła również 47 osób.

Charakter wykorzystania w związku z art. 189a § 1 kk w 2017 r. pokazuje, iż najczęstszą formą wykorzystania osób była prostytucja i praca przymusowa.

W 2017 r. 34 osoby zostały wykorzystane do prac przymusowych lub usług o charakterze przymusowym, 46 osób zostało wykorzystanych seksualnie, 6 osób zostało zmuszonych do żebractwa, a 43 osoby zostały wykorzystane w inny sposób.

W 2017 r. 17 postępowań przygotowawczych zakończyło się skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, 28 – wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa, a 15 – odmową wszczęcia postępowania. 13 postępowań zawieszono.

W 2017 r. oskarżonych zostało 47 osób (w tym 41 ob. Polski, 3 ob. Bułgarii, 1 ob. Rumunii, 1 ob. Niemiec, 1 ob. Ukrainy). W 2015 r. liczba osób oskarżonych o handel ludźmi była najniższa na przestrzeni ostatnich 4 lat i wyniosła 22 osoby, w 2016 r. oskarżono 30 osób, wśród których 28 miało obywatelstwo polskie. Pozostali oskarżeni to obywatele Bułgarii (2 osoby).

W 2017 r. status pokrzywdzonego otrzymały 453 osoby (w tym m.in. 212 ob. Polski, 59. ob. Ukrainy, 15 ob. Rumunii, 19 ob. Wietnamu). W 2016 roku prokuratorzy nadali status pokrzywdzonego 78 osobom. Najczęściej pokrzywdzonymi byli wówczas obywatele Polski (44 osoby), a wśród cudzoziemców dominowali ob. Ukrainy (30 osób). Ponadto ofiarami handlu ludźmi byli także ob. Rumunii, Wietnamu oraz Republiki Zimbabwe. Wśród pokrzywdzonych zidentyfikowano również 2 osoby małoletnie.

W świetle informacji prokuratorskich, Polska to przede wszystkim kraj pochodzenia ofiar handlu ludźmi co oznacza, że na terytorium Polski werbowane są przyszłe ofiary. Natomiast z uwagi na migrację cudzoziemców z innych państw (Ukrainy, Bułgarii, Rumunii) Polska staje się jednocześnie krajem docelowym w łańcuchu handlu ludźmi .

Skala zjawiska na podstawie danych Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi

W 2018 r. z pomocy Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi skorzystało 181 beneficjentów, w tym 83 obywateli Polski oraz 98 cudzoziemców. Wśród cudzoziemców odnotowano 48 ob. Ukrainy, 18 ob. Filipin oraz osoby pochodzące z Rumunii, Białorusi, Republiki Kamerunu, Bułgarii, Syryjskiej Republiki Arabskiej, Sri Lanki, Wietnamu, Republiki Gambii, Republiki Gwinei, Republiki Indonezji, Republiki Związku Mjanmy (Birma), Republiki Kongo, Mongolii, Republiki Mołdawii, Zjednoczonej Republiki Tanzanii, Birmy i Boliwariańskiej Republiki Wenezueli.

KCIK świadczy pomoc w ramach interwencji kryzysowej poprzez zapewnienie zakwaterowania w bezpiecznym ośrodku, wyżywienia, podstawowej opieki medycznej, wsparcia psychologicznego, konsultacji prawnych, pomocy w kontaktach z organami ścigania oraz pomocy tłumacza, prowadzi również schroniska, zapewnia ofiarom handlu ludźmi realizację należnych im praw, wspiera instytucje państwowe i samorządowe w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi i pracy z nimi, a także prowadzi poradnictwo prewencyjne dla osób prywatnych oraz konsultacje dla instytucji świadczących pomoc ofiarom.

Uwarunkowania międzynarodowe Planu działań

Unia Europejska

Przeciwdziałanie handlowi ludźmi jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej, wskazywanym w inicjatywach podejmowanych na rzecz rozwoju przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Ze względu na szczególny charakter przestępstwa handlu ludźmi, stanowiącego poważne naruszenie godności i praw człowieka, zostało ono wprost zakazane w artykule 5 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹. Konieczność zwalczania tego procederu została podkreślona również w Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz w tzw. Programie Sztokholmskim² ogłoszonym w roku 2010. Celem określenia warunków przyznawania dokumentów pobytowych na czas określony, powiązany z czasem odpowiedniego postępowania krajowego w 2004 r. Unia Europejska przyjęła dyrektywę Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. (Dz. Urz. UE L 261, z 06.08.2004, str. 19, z późn. zm.) w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami.

Dla wsparcia realizacji ww. priorytetu i skutecznej implementacji przepisów dyrektywy przez Państwa Członkowskie, Unia Europejska ustanowiła w 2009 r. Nieformalną Sieć Krajowych Sprawozdawców/ Mechanizmów Ekwiwalentnych ds. Handlu Ludźmi. W grudniu 2010 r. powołany został Koordynator UE ds. Handlu Ludźmi, którego rolą jest koordynacja i zapewnianie spójności działań instytucji i agencji UE, Państw Członkowskich oraz podmiotów międzynarodowych, a także opracowywanie nowych rozwiązań w obszarze zwalczania handlu ludźmi. Krokiem naprzód i fundamentem dla dalszych działań w obszarze zwalczania handlu ludźmi było przyjęcie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi

¹ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2016/C202, str. 1

² Program sztokholmski – otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2010/C 115/01)

i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz. Urz. UE L 101, z 15.04.2011, str. 1, z późn. zm.), która zobowiązała Państwa Członkowskie do wdrożenia kompleksowych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi w szczególności w zakresie prewencji, wsparcia i ochrony ofiar, ścigania sprawców oraz rozwijania współpracy różnorodnych podmiotów.

W celu wsparcia Państw Członkowskich w procesie implementacji dyrektywy 2011/36/UE Komisja Europejska ogłosiła w czerwcu 2012 r. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: *Strategia UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012-2016*. W Strategii wyznaczono 5 priorytetów, którymi są:

- 1) identyfikacja ofiar handlu ludźmi, ochrona pokrzywdzonych i udzielanie im pomocy;
- 2) lepsza prewencja w zakresie handlu ludźmi;
- 3) intensywniejsze ściganie sprawców przestępstw handlu ludźmi;
- 4) ściślejsza koordynacja i współpraca z najważniejszymi podmiotami oraz spójność podejmowanych działań;
- 5) zwiększenie wiedzy o pojawiających się nowych problemach, związanych ze wszystkimi formami handlu ludźmi oraz skuteczniejsze reagowanie na te problemy.

Termin transpozycji dyrektywy upłynął w kwietniu 2013 r., a w roku 2015 rozpoczęła się, prowadzona przez Komisję Europejską, ocena stopnia implementacji przepisów dyrektywy przez Państwa Członkowskie. Raport podsumowujący ocenę został opublikowany w roku 2016. Dyrektywy, Strategia oraz inne powiązane dokumenty tworzą Unijne ramy prawne w sposób całościowo regulujący obszar zwalczania handlem ludźmi i wyznaczają kierunki działania UE i Państw Członkowskich.

W kwietniu 2015 r. Komisja Europejska ogłosiła *Europejską agendę bezpieczeństwa*³, zastępującą *Strategię bezpieczeństwa wewnętrznego* z 2010 r., a w maju 2015 r. *Europejski program w zakresie migracji*. Zwalczanie poważnej i zorganizowanej przestępczości o charakterze transgranicznym, w tym handlu ludźmi, jest – obok zapobiegania zagrożeniom terrorystycznym i walki z cyberprzestępczością – jednym z priorytetów w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego Europy. Europejski program w zakresie migracji, nawiązując do Agendy Bezpieczeństwa, również wskazuje konieczność podjęcia działań przeciwko nielegalnej migracji, przemytowi osób i handlowi ludźmi. Zgodnie z Agendą, Komisja zobowiązała się do opracowania strategii przeciwko handlowi ludźmi do realizacji po 2016 r., bazując na doświadczeniach z wdrażania strategii 2012-2016 oraz istniejących ramach prawnych i instytucjonalnych. W celu opracowania i wsparcia wdrażania kolejnej Strategii, Komisja Europejska przedłużyła mandat Koordynatora UE ds. Handlu Ludźmi do roku 2020.

Organizacja Narodów Zjednoczonych

Polska jest również stroną *Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej*⁴ i uzupełniających ją protokołów, w tym *Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi*. Na forum ONZ w 2010 roku został opracowany *Globalny Plan Działania w zakresie zwalczania handlu ludźmi* (*The United*

³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Strasburg, 28.04.2015 r. COM (2015) 185

⁴ 15 listopada 2000 r., Dziennik Ustaw z 2005 r. nr 18, poz. 158

Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons), w ramach którego zaleca się podjęcie działań w takich obszarach jak: zapobieganie handlowi ludźmi, ochrona i wsparcie ofiar, ściganie oraz wzmocnienie współpracy między instytucjami zaangażowanymi w zapobieganie i zwalczanie tego zjawiska, tak na poziomie danego państwa, jak i na poziomie międzynarodowym. Wsparcie w realizacji tych celów zapewnia Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości (UNODC), które w 2012 r. przyjęło *Całościową strategię walki z handlem ludźmi i przemysłem osób*.

Krajowy Plan Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2017-2020 jest dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów w maju 2017 r. Został opracowany w celu zapewnienia realizacji przez Polskę przyjętych w 2011 r. Wytycznych Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczących biznesu i praw człowieka, w tym ochrony praw człowieka, dochodzenia sprawiedliwości w przypadku, gdy prawa te zostaną naruszone przez działalność gospodarczą, oraz zjawiska pracy przymusowej.

Zgodnie z Krajowym Planem Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2017-2020 MSWiA jest instytucją współodpowiedzialną za realizację dwóch zadań w zakresie tzw. *filaru I Obowiązków państwa dotyczący zapewnienia ochrony praw człowieka*, pkt 6. *Działania wynikające z zaleceń Rady Europy dotyczących praw człowieka i biznesu*:

- ppkt. 2: dokument wymienia szereg instytucji, tj. MSWiA, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (obecne Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej), Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, MSZ, Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, Pełnomocnika Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego – we współpracy z innymi właściwymi ministerstwami i innymi organami, które będą upowszechniać w zakresie swojej właściwości Rekomendację CM/Rec(2016)3 dla państw członkowskich dotyczącej praw człowieka i biznesu (dalej: Rekomendacja) wśród właściwych organów publicznych, właściwych organów kontroli państwowej, sądów, prokuratorów, policji, przedsiębiorców, organizacji przedsiębiorców i organizacji pracowników, organów dialogu społecznego, podmiotów działających na rzecz ochrony praw człowieka, pracowników placówek dyplomatycznych i konsularnych. Rekomendacja powinna zostać również włączona we właściwym zakresie do programów prowadzonych szkoleń.
- ppkt. 3: dokument wymienia szereg instytucji, w tym MSWiA, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (obecne Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, Pełnomocnika Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego jako właściwe do przeprowadzenia analizy w zakresie swojej właściwości Rekomendacji w celu oceny zgodności prawa i praktyki stosowanej w Polsce oraz sformułowania propozycji ewentualnych działań niezbędnych do jej wdrożenia.

W KPD 2020-2021 wskazane zostaną działania związane z przeciwdziałaniem i zwalczaniem pracy przymusowej. Publikacja dokumentów doprowadziła do przyjęcia przez MSWiA zadania opracowania analizy działań w zakresie pracy przymusowej.

Rada Europy

Polska jest stroną Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzonej w Warszawie dnia 16 maja 2005 r., która weszła w życie 1 marca 2009 r. (Dz.U. Nr 20 poz. 107). W ramach Konwencji funkcjonuje mechanizm ewaluacji jej implementacji, za którą

odpowiada GRETA (Grupa Ekspertów do Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi). Pierwsza runda ewaluacji została zakończona w roku 2014. GRETA pozytywnie oceniła wiele rozwiązań prawnych i instytucjonalnych wprowadzonych w Polsce po wejściu w życie Konwencji. Grupa przekazała również swoje rekomendacje, które zostały uwzględnione w Krajowym Planie Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013-2015 i były sukcesywnie wdrażane. Druga runda ewaluacji została przeprowadzona w 2016 r., w tym samym roku opublikowano odpowiedź rządu RP na kwestionariusz RE. W lipcu 2017 r. przyjęto Raport dotyczący wdrażania Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi przez Polskę, a w listopadzie go opublikowano. Na początku lutego 2018 r. nastąpiło formalne przyjęcie sprawozdania przez Komitet Stron. W lutym 2019 r. Polska przedłożyła informacje na temat wdrożenia rekomendacji.

W tym kontekście istotne jest również prowadzenie dalszych analiz prac organów międzynarodowych właściwych w sprawach przeciwdziałania handlowi ludźmi, a także bieżące monitorowanie linii orzeczniczych m.in. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka⁵. Obowiązki państw w odniesieniu do czynów wypełniających znamiona handlu ludźmi wskazywane przez podmioty międzynarodowe dotyczą zwłaszcza zapewnienia odpowiednich ram prawnych i regulacyjnych, identyfikacji ofiar, skutecznego śledztwa i adekwatnej reakcji sądów na takie przypadki oraz odpowiedniej ochrony i zadośćuczynienia dla ofiar handlu ludźmi. Formułując obowiązki pozytywne państw, Europejski Trybunał Praw Człowieka uwzględnia standardy wynikające również ze wspomnianych już porozumień międzynarodowych, wiążących Polskę, w szczególności z zaznaczonej już Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi oraz Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi.

Na tej podstawie wskazane jest więc kontynuowanie prac zmierzających do implementowania rekomendacji i zaleceń, opracowywanie właściwych ram regulacyjnych, algorytmów postępowania, podręczników dla organów wymiaru sprawiedliwości, a także programów i materiałów szkoleniowych dla Policji, Straży Granicznej, prokuratorów i sędziów.

Rada Państw Morza Bałtyckiego

Przeciwdziałanie handlowi ludźmi jest również jednym z priorytetów Rady Państw Morza Bałtyckiego. W celu wzmocnienia współpracy Państw Członkowskich, działania na rzecz poprawy ochrony i wsparcia ofiar oraz rozwijania środków legislacyjnych w ramach RPMB funkcjonuje Grupa Zadaniowa ds. Handlu Ludźmi, podejmująca wiele inicjatyw identyfikujących słabe punkty w podejściach Państw Członkowskich Rady i potencjalne rozwiązania, mające na celu poprawę efektywności zwalczania handlu ludźmi w regionie Morza Bałtyckiego.

Celem działań podejmowanych w ramach Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2020-2021 jest, między innymi, dążenie do doskonalenia w zakresie prewencji, wsparcia i ochrony ofiar oraz ścigania sprawców handlu ludźmi i dalszego wzmocnienia współpracy międzynarodowej na różnych płaszczyznach. Polska jest zobowiązana do regularnego przedstawiania sprawozdań z postępów we wdrażaniu międzynarodowych polityk i strategii w zakresie przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi.

⁵ Europejski Trybunał Praw Człowieka wydaje orzeczenia dotyczące m.in. problematyki handlu ludźmi, rozpatrując skargi na naruszenie zakazu niewolnictwa i pracy przymusowej, przewidzianego w art. 4 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (por. np. Rantsev p. Cypru i Rosji, nr 25965/04, wyrok z 7 stycznia 2010 r.; L.E. p. Grecji, nr 71545/12, wyrok z 21 stycznia 2016 r.; J. i Inni p. Austrii, nr 58216/12, wyrok z 17 stycznia 2017 r.; Chowdury i Inni p. Grecji, nr 21884/15, wyrok z 30 marca 2017 r.).

Cele Planu działań

Celem głównym Planu jest zapewnienie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wspierania ofiar tego przestępstwa. W tym kontekście cele **szczegółowe** Planu są następujące:

- podnoszenie społecznej świadomości nt. zjawiska handlu ludźmi;
- podniesienie standardu wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi (w tym małoletnim ofiarom handlu ludźmi);
- poprawa skuteczności działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk;
- podniesienie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i wsparcie ofiar tego przestępstwa;
- pogłębienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi i efektywności podejmowanych działań zwłaszcza w kontekście pracy przymusowej;
- wzmocnienie współpracy międzynarodowej.

Osiągnięcie ww. celów zostało uszczegółowione w tekście niniejszego Planu (w kolejnych jego częściach).

Zadania przewidziane do realizacji w ramach Planu mają zasięg ogólnokrajowy: tzn. dotyczą działań instytucji centralnych w zakresie tworzenia powszechnie wdrażanych regulacji prawnych lub modelowych praktyk, oraz działań podejmowanych we wszystkich regionach za pośrednictwem właściwych do tego celu jednostek (w szczególności wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi).

System realizacji i monitorowania Planu działań

Na system realizacji i monitorowania działań przewidzianych w Planie składają się następujące elementy:

- **Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi**, któremu przewodniczy Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele departamentów w ramach resortu spraw wewnętrznych i administracji oraz innych podmiotów administracji rządowej (tj. ministra właściwego do spraw zdrowia, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw zagranicznych, ministra właściwego do spraw wewnętrznych i administracji publicznej, ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, Prokuratora Krajowego, Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Granicznej), a także zaproszonych instytucji (Głównego Inspektoratu Pracy, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Prokuratora Krajowego) i organizacji pozarządowych,

zajmujących się problematyką handlu ludźmi (La Strady – Fundacji Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu, Stowarzyszenia Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej, Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, Armii Zbawienia, Fundacji You Can Free Us Polska oraz Fundacji Light House), a także Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji IOM.

- **Grupa Robocza ds. monitorowania realizacji KPD**, w skład której wchodzi eksperci reprezentujący instytucje uczestniczące w pracach Zespołu.
- **Grupa Robocza ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi**, w skład której wchodzi eksperci reprezentujący instytucje uczestniczące w pracach Zespołu
- **Grupa Robocza ad hoc ds. podręcznika dla organów wymiaru sprawiedliwości oraz organów ścigania, a także innych organów zaangażowanych w zwalczanie handlu ludźmi, w zakresie dotyczącym postępowania w sprawach o handel ludźmi.**
- W oparciu o art. 22 pkt. 15 ustawy z dnia 30 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.) oraz art. 17 i 18 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2019 r., poz. 1464) w związku z Krajowym Planem Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi do 2016 roku powstały w Polsce tzw. **wojewódzkie Zespoły do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi**.

W skład Zespołów wojewódzkich wchodzi przedstawiciele różnych instytucji publicznych, organów ścigania i organizacji pozarządowych na szczeblu regionalnym. Udział przedstawicieli poszczególnych instytucji uzależniony jest od decyzji wojewody. W pracach dotychczas powołanych zespołów udział biorą, przede wszystkim, przedstawiciele urzędów wojewódzkich, Policji, Straży Granicznej, prokuratur, inspekcji pracy, urzędów pracy, samorządów, kuratoriów oświaty i placówek oświatowych oraz organizacji pozarządowych.

Przedstawiciele instytucji, uczestniczących w pracach zespołów regionalnych zwiększają efektywność swoich działań poprzez bieżącą wymianę informacji oraz koordynację wszelkich podejmowanych przedsięwzięć, w tym o charakterze prewencyjnym.

Narzędziami okresowej ewaluacji realizacji Planu są:

- sprawozdanie z wykonania Krajowego Planu Działań zatwierdzone przez ww. Zespół oraz
- sprawozdanie z prac Zespołu przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi przekazywane Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji do końca lutego każdego roku.

Zasadnicze kierunki działań na lata 2020–2021

Zadaniem priorytetowym na kolejne lata jest w pierwszej kolejności usprawnienie Krajowego Mechanizmu Referencyjnego (KMR) m.in. poprzez usystematyzowanie zasad jego funkcjonowania, wzmocnienie kompetencji organów ścigania w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, a także rozszerzenie instytucjonalnego zaplecza w kwestii profesjonalnego wspierania ofiar tego procederu (w tym ofiar małoletnich czy też ofiar pracy przymusowej).

Niezmienne istotnym zadaniem warunkującym sprawne funkcjonowanie systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi jest stałe zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat aktualnych zagrożeń wynikających z wykorzystywania osób do handlu ludźmi. Stąd podejmowane są działania, mające na celu podnoszenie świadomości na temat zagrożeń handlem ludźmi wśród osób, które mogą być narażone na ryzyko handlu ludźmi, np. osób młodych (studiujących, poszukujących prac sezonowych w czasie wakacji), bezrobotnych, a także wobec ogółu społeczeństwa, w którym osoby zadłużone czy borykające się z problemami rodzinnymi i osobistymi również mogą być zagrożone procederem handlu ludźmi. Wspierane będą działania mające na celu wzmacnianie współpracy organów ścigania (Policji, Straży Granicznej i Prokuratury) oraz innych uczestników systemu przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi. W niniejszym Planie ważną rolę odgrywają także działania nakierowane na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji wszystkich uczestników systemu, którzy są właściciami i odpowiedzialni zarówno za ściganie przestępstwa handlu ludźmi, jak i identyfikację oraz wspieranie jego ofiar.

Ważną rolę w sprawnym systemie przeciwdziałania handlowi ludźmi odgrywają także sami przedsiębiorcy, na rzecz których pracę świadczyć mogą osoby będące ofiarami handlu ludźmi wykorzystywanymi do pracy przymusowej. Może to rodzić ryzyka nie tylko prawno-karne, ale i biznesowe związane z utratą kontraktów. Przedsiębiorcy stanowią zatem istotną grupę docelową działań prewencyjnych oraz związanych ze zwiększaniem świadomości na temat pracy przymusowej. Niektóre branże są szczególnie narażone na tego typu zjawiska. Dlatego administracja publiczna, w myśl zapisów Krajowego Planu Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka będzie podejmować działania, aby wspierać sektor przedsiębiorstw zarówno w zakresie reagowania, jak i prewencji pracy przymusowej.

Istotne jest także analizowanie na bieżąco prac organów międzynarodowych właściwych w sprawach przeciwdziałania handlowi ludźmi, a także orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz uwzględnianie płynących z nich wniosków we właściwych ramach regulacyjnych, algorytmach postępowania, podręcznikach dla organów wymiaru sprawiedliwości, a także w programach i materiałach szkoleniowych.

Mając zaś na uwadze, że wszelkie przedsięwzięcia pozostają efektywne wyłącznie w sytuacji posiadania rzetelnej i szczegółowej informacji o zjawisku, gromadzenie i analizowanie danych na temat przestępstwa handlu ludźmi niezmiennie pozostaje jednym z kluczowych obszarów działań szczegółowo opisanym w niniejszym dokumencie.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, II Oś priorytetowa – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, w działaniu 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, „Podniesienie kompetencji przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej” planuje wprowadzenie zagadnień szkoleniowych dotyczących małoletnich ofiar handlu ludźmi w kontekście pieczy zastępczej.

Źródła finansowania

Rok 2020 i 2021

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na realizację zadań przewidzianych w Krajowym Planie Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na rok 2020 zabezpieczyło w budżecie państwa środki

finansowe w łącznej wysokości 1 235 000 PLN, w tym 1 100 000 PLN na kontynuację kompleksowego zabezpieczenia potrzeb ofiar i ofiar-świadków handlu ludźmi (pkt III.4 Planu) oraz 135 000 PLN na inne działania bieżące wynikające z Planu. Wysokość środków jest na tym samym poziomie jak w roku 2019. Środki zabezpieczane są w systemie corocznym.

Ponadto, **Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej** zaplanowało w budżecie na 2020 r. środki finansowe w wysokości 80 000 PLN z przeznaczeniem na realizację szkoleń kadry pomocy społecznej w zakresie postępowania z ofiarą/świadkiem handlu ludźmi. Na rok 2021 MRPiPS przewiduje zabezpieczenie środków na zbliżonym poziomie.

Łącznie w budżetach MSWiA oraz MRPiPS na rok 2020 zabezpiecza się środki w wysokości 1 315 000 PLN.

Wydatki budżetu państwa na realizację Planu realizowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zaplanowane do poniesienia w latach 2020-2021, będą finansowane w ramach części budżetu państwa w danym roku i w ramach przyznanego limitu, bez konieczności ubiegania się o dodatkowe środki z budżetu państwa na ten cel.

Koszty działania Wojewódzkich Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi w latach 2020-2021 będą finansowane przez wojewodów w ramach limitów wydatków określonych na dany rok budżetowy, bez konieczności ubiegania się o dodatkowe środki na ten cel z budżetu państwa. Ostateczne kwoty będą wynikały z ustaw budżetowych, przy czym analizowana będzie możliwość zapewnienia finansowania działań wojewódzkich zespołów do spraw przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Należy podkreślić, że w celu wykonania zadań w ich optymalnym kształcie, instytucje i organizacje zaangażowane w ich realizację, podobnie jak w latach poprzednich, pozyskują środki finansowe ze źródeł zewnętrznych takich, jak fundusze Unii Europejskiej (w tym Fundusz Azylu, Migracji i Integracji, czy też Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego), Norweski Mechanizm Finansowy i im podobne.

Część I

Koordinacja działań

I.1 Organizacja spotkań członków wojewódzkich Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2020-2021.

Miernik: liczba zorganizowanych spotkań/liczba osób, które wzięły w nich udział.

I.2. Organizacja spotkań członków Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz grup roboczych powołanych w ramach Zespołu

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z członkami Zespołu.

Termin: 2020–2021.

Miernik: liczba zorganizowanych spotkań/liczba osób, które wzięły w nich udział.

Część II

Działania prewencyjne

W związku z realizacją działań prewencyjnych, mających na celu promowanie oraz upowszechnianie wiedzy na temat handlu ludźmi, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wraz z Ministerstwem Edukacji Narodowej oraz Ośrodkiem Rozwoju Edukacji planują wzmocnienie kompetencji kadry pedagogicznej placówek oświatowych poprzez szkolenia dla pedagogów oraz nauczycieli w zakresie handlu ludźmi. Szkolenia dotyczące tematyki handlu ludźmi są również niezbędne dla osób bezrobotnych ukierunkowanych na zdobycie/pogłębienie wiedzy na temat praw pracowniczych, zachowań ryzykownych oraz współczesnych zagrożeń na rynku pracy, związanych z handlem ludźmi.

II.1 Organizacja wydarzeń promujących problematykę handlu ludźmi, skierowanych do ogółu społeczeństwa, w tym kampania informacyjna

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z zainteresowanymi instytucjami/organizacjami.

Termin: 2020–2021.

Miernik: liczba zorganizowanych wydarzeń/kampanii.

II.2 Opracowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych na temat zjawiska handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska handlu dziećmi, w tym przygotowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych do wykorzystania przez nauczycieli i uczniów:

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy merytorycznej z Ministerstwem Edukacji Narodowej i innymi zainteresowanymi instytucjami/organizacjami pozarządowymi.

Termin: 2020-2021.

Miernik: nakład materiałów do dystrybucji.

II.3 Upowszechnienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi wśród młodzieży szkolnej i studentów poprzez organizację spotkań informacyjnych

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, wojewódzkie Zespoły ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, a szczególnie przedstawiciele kuratoriów, służb porządku publicznego, okręgowych inspektoratów pracy.

Termin: 2020–2021.

Miernik: liczba odbytych spotkań / liczba uczestników spotkań.

II.4 Organizacja obchodów Europejskiego Dnia przeciwko Handlowi Ludźmi w szkołach policyjnych i ośrodkach szkolenia Straży Granicznej

Odpowiedzialni za realizację: szkoły Policji i Straży Granicznej, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej, wojewódzkie Zespoły oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2020-2021.

Miernik: liczba działań szkoleniowych i informacyjnych, mających na celu poszerzenie wiedzy słuchaczy i studentów + liczba uczestników.

II.5 Promowanie i wdrażanie Kodeksu Postępowania (Code of Conduct) mającego na celu ochronę dzieci przed komercyjnym wykorzystaniem seksualnym w turystyce

Odpowiedzialni za realizację: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę przy wsparciu Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Rozwoju.

Termin: 2020–2021 r.

Mierniki: liczba przeszkolonych pracowników w branży turystycznej / liczba firm, które realizują politykę ochrony dzieci, liczba konferencji / liczba zgłoszeń na Policję przez stronę www.stopseksturystyce.fdds.pl.

II.6 Zainicjowanie współpracy z organizacjami przedsiębiorców i przedsiębiorcami celem upowszechnienia wiedzy o handlu ludźmi do pracy przymusowej oraz popularyzacji zasad postępowania i narzędzi, które służą minimalizacji ryzyka wystąpienia zjawiska pracy przymusowej

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy między innymi z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych.

Termin: 2020-2021.

Miernik: liczba organizacji / przedsiębiorstw, z którymi nawiązano współpracę.

II.7 Zainicjowanie współpracy z agencjami pracy tymczasowej w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi do pracy przymusowej

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy między innymi z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Państwową Inspekcją Pracy.

Termin: 2020–2021.

Miernik: liczba podmiotów, z którymi nawiązano współpracę.

II.8 Rozszerzenie współpracy z przedsiębiorstwami w zakresie wypracowania i wdrożenia narzędzi minimalizacji ryzyka wystąpienia pracy przymusowej w działalności biznesowej. Upowszechnianie narzędzi przeciwdziałania przez firmy temu ryzyku i wykrywania przypadków pracy przymusowej

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej wraz z partnerami współpracującymi w ramach Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw

Termin: 2020 – 2021 r.

Miernik: Szacunkowa liczba podmiotów, do których dotrze zestaw narzędzi do minimalizacji ryzyka pracy przymusowej, a także liczba wydarzeń, w czasie których informowano o tym problemie oraz przekazywano wiedzę o sposobach walki z tym zjawiskiem

II.9 Akcja plakatowa mająca na celu budowanie świadomości zagrożenia wyzyskiem i pracą przymusową

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z wojewódzkimi Zespołami

Termin: 2020 r.

Miernik: Liczba instytucji wyposażonych w plakaty (urzędów wojewódzkich, urzędów pracy, agencji zatrudnienia).

Część III

Wsparcie i ochrona ofiar

III.1 Opracowanie i upublicznienie zasad funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Referencyjnego (*National Referral Mechanism*) dla ofiar handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.

Termin: 2020-2021.

Miernik: powstanie dokumentu i jego publikacja.

III.2 Wzmocnienie roli wojewódzkich Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: wojewódzkie Zespoły do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2020–2021.

Miernik: Liczba spotkań konsultacyjnych.

III.3 Opracowanie rozwiązań prawnych związanych z zapewnieniem ubezpieczenia zdrowotnego dla ofiar i ofiar-świadków handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Sprawiedliwości oraz inne instytucje oraz organy zaangażowane.

Termin: 2020-2021.

Miernik: Opracowanie rozwiązań prawnych.

III.4 Kontynuacja kompleksowego zabezpieczenia potrzeb ofiar i ofiar-świadków handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.

Termin: 2020–2021.

Miernik: liczba osób, którym udzielono wsparcia.

III.5 Upowszechnianie informacji dla zidentyfikowanych ofiar handlu ludźmi dot. ich praw (w języku zrozumiałym dla ofiary)

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i organami ścigania.

Termin: 2020–2021.

Miernik: nakład ulotek.

III.6 Opracowanie Programu wsparcia i ochrony małoletnich ofiar handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania (PRdsRT) oraz organizacjami pozarządowymi.

Termin: 2020-2021.

Miernik: koncepcja Programu i propozycja jego wdrożenia.

Część IV

Ściganie przestępstwa handlu ludźmi

IV.1 Bieżąca analiza / Koordynacja współpracy pomiędzy Policją, Strażą Graniczną i Prokuraturą w zakresie wsparcia ofiar i zwalczania handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: grupa robocza ds. wsparcia ofiar działająca w ramach Zespołu.

Termin: 2020-2021 (realizowane na bieżąco).

Miernik: liczba spotkań.

IV.2 Organizacja spotkań przedstawicieli Straży Granicznej i Państwowej Inspekcji Pracy zaangażowanych w realizację kontroli legalności zatrudnienia na terytorium RP, z uwzględnieniem problematyki handlu ludźmi i pracy przymusowej

Odpowiedzialni za realizację: Główny Inspektorat Pracy, Komenda Główna Straży Granicznej.

Termin: 2020-2021.

Miernik: liczba spotkań.

IV.3 Spotkania z polskimi oficerami łącznikowymi oraz akredytowanymi w Polsce w celu wzmocnienia współpracy i wymiany informacji w zakresie zwalczania zjawiska handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji.

Termin: 2020-2021.

Miernik: liczba spotkań / liczba uczestników.

IV.4 Opracowanie i wdrożenie nowego „Algorytmu postępowania funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi” – rozpoczęcie prac nad przygotowaniem nowego Algorytmu.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej.

Termin: 2020-2021.

Miernik: opracowanie dokumentu / skierowanie do stosowania w jednostkach Policji i Straży Granicznej.

IV.5 Opracowanie podręcznika dla organów wymiaru sprawiedliwości oraz organów ścigania, a także innych organów zaangażowanych w zwalczanie handlu ludźmi, w zakresie dotyczącym postępowania w sprawach o handel ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: grupa ekspercka Zespołu. (z udziałem MSWiA, MS, PK, KGP, KGSG, PRdsRT).

Termin: 2020-2021.

Miernik: publikacja podręcznika.

IV.6 Opracowanie wytycznych dla inspektorów pracy, w zakresie metodyki prowadzenia czynności kontrolnych w sprawach, w których zachodzi podejrzenie handlu ludźmi, w szczególności pracy przymusowej

Odpowiedzialni za realizację: grupa robocza Zespołu (z udziałem MSWiA, MS, PK, KGP, KGSG), we współpracy z Głównym Inspektorem Pracy.

Termin: 2020-2021.

Miernik: opracowanie i wdrożenie wytycznych.

Część V

Działania szkoleniowe

- V.1 Zorganizowanie warsztatów dla funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i prokuratorów, dotyczących współpracy w zakresie ścigania sprawców przestępstw handlu ludźmi, wymiany doświadczeń, najlepszych praktyk oraz analizy orzecznictwa w sprawach o handel ludźmi**
Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji i Prokuraturą Krajową.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba warsztatów / liczba uczestników.
- V.2 Realizacja warsztatów szkoleniowych dla policjantów z komórek organizacyjnych Policji właściwych do walki z handlem ludźmi komend wojewódzkich/Stołecznej Policji i CBŚP celem wymiany doświadczeń i informacji**
Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji.
Termin: 2020-2021.
Miernik: liczba warsztatów / liczba uczestników.
- V.3 Warsztaty szkoleniowe dla koordynatorów z KMP/KRP/KPP**
Odpowiedzialna za realizację: Komenda Główna Policji.
Termin realizacji: 2020-2021.
Miernik: liczba warsztatów/ liczba uczestników.
- V.4 Szkolenia dla funkcjonariuszy Straży Granicznej w ramach kompleksowego systemu szkoleń na temat handlu ludźmi**
Odpowiedzialna za realizację: Komenda Główna Straży Granicznej.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba przeszkolonych osób.
- V.5 Kontynuowanie szkoleń poświęconych kryminalistycznym, kryminologicznym i prawnym aspektom handlu ludźmi dla sędziów i prokuratorów**
Odpowiedzialni za realizację: Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.
- V.6 Realizowanie tematyki handlu ludźmi (w ramach modułu przestępstw przeciwko wolności) w ramach aplikacji sędziowskiej i aplikacji prokuratorskiej**
Odpowiedzialni za realizację: Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba przeszkolonych aplikantów.

- V.7 Szkolenia z zakresu metodyki prowadzenia zajęć o handlu ludźmi dla funkcjonariuszy prewencji, prowadzących spotkania z młodzieżą**
Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.
- V.8 Specjalistyczne szkolenia dla pracowników pomocy społecznej, pracowników zajmujących się legalizacją pobytu, kadry ośrodków interwencji kryzysowej, operatorów numerów alarmowych w centrach powiadamiania ratunkowego, pracowników urzędów pracy (doradców zawodowych i pośredników pracy) oraz szkoleń dla członków Wojewódzkich Zespołów do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz innych zainteresowanych służb w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, interwencji kryzysowej oraz zasad współdziałania z innymi instytucjami**
Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy m.in. ze Strażą Graniczną oraz organizacjami pozarządowymi.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.
- V.9 Zorganizowanie szkoleń nt. zjawiska handlu ludźmi dla polskiego personelu konsularnego krajów docelowych polskich ofiar handlu ludźmi identyfikowanych za granicą**
Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.
- V.10 Szkolenie pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców przeprowadzających wywiady z osobami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową i pracującymi w ośrodkach dla cudzoziemców w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi**
Odpowiedzialni za realizację: Urząd ds. Cudzoziemców z organizacjami pozarządowymi
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.
- V.11 Szkolenia dla inspektorów pracy nt. zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej**
Odpowiedzialni za realizację: Główny Inspektorat Pracy we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji i Komendą Główną Straży Granicznej.
Termin: 2020–2021.
Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.
- V.12 Realizacja spotkań informacyjnych, warsztatów dla przedsiębiorców z zakresu problematyki handlu ludźmi wykorzystywanymi w pracy przymusowej, prezentacja narzędzi do zastosowania w procedurach gospodarczych do minimalizacji zjawiska pracy przymusowej**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej we współpracy z partnerami zewnętrznymi współpracującymi w ramach Zespołu do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw i jego Grup Roboczych

Termin: 2020–2021.

Miernik: Liczba przedsiębiorstw uczestniczących w wydarzeniach.

Część VI

Badania dot. problematyki handlu ludźmi / Ewaluacja działań

VI.1 Opracowywanie i upowszechnianie analiz ilościowych i jakościowych dotyczących przestępstwa handlu ludźmi, w tym corocznych raportów na temat handlu ludźmi w Polsce

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.

Termin: 2020-2021.

Miernik: liczba analiz.

VI.2 Opracowywanie i upowszechnianie raportów i wkładów do raportów dla KE, Rady Europy (GRETA) oraz innych instytucji międzynarodowych

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Komendą Główną Policji, Komendą Główną Straży Granicznej, Ministerstwem Sprawiedliwości, Prokuraturą Krajową, Głównym Inspektoratem Pracy, Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz innymi instytucjami / organizacjami, zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.

Termin: 2020–2021 , w zależności od potrzeb.

Miernik: liczba opracowanych informacji – wkładów do raportów i opracowań.

VI.3 Monitoring sytuacji ofiar handlu ludźmi

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi

Termin: 2020-2021.

Miernik: opracowanie analizy.

VI.4 Kontynuacja i rozwój współpracy międzynarodowej

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2020–2021.

Miernik: liczba działań (w tym spotkań międzynarodowych).

Część VII

Zmiany legislacyjne

- VII.1 Opracowanie projektu nowelizacji ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1373, z późn. zm.) Państwa w zakresie opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi, w tym opracowanie skutków regulacji ze wskazaniem źródeł finansowania.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Zdrowia we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwem Rodziny Pracy i Polityki Społecznej.

Termin: 2020–2021.

- VII.2 Nowelizacja ustawy o z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2019 r. poz. 293) w zakresie udzielania świadczeń pomocy społecznej dla osób, o których mowa w ustawie, wraz z opłacaniem składki na ubezpieczenie zdrowotne. Nowelizacja ta może wymagać zmiany ustawy o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2094 z późn. zm.) art. 170 – 180.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przy współpracy Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwa Zdrowia.

Termin: 2020–2021.

- VII.3 Analiza potrzeby uzupełnienia przepisów kodeksu karnego o definicję pracy przymusowej**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej.

Termin: 2020–2021.